

Αίτηση προδικαστικής απόφασης την οποία υπέβαλε το **Tribunal Supremo (Ισπανία)** στις 3 Νοεμβρίου 2017 — **Ministerio de Defensa** κατά **Ana de Diego Porras**

(Υπόθεση C-619/17)

(2018/C 022/38)

Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική

Αιτούν δικαστήριο

Tribunal Supremo

Διάδικοι στην υπόθεση της κύριας δίκης

Αναιρεσείον: Ministerio de Defensa

Αναιρεσίβλητη: Ana de Diego Porras

Προδικαστικά ερωτήματα

- 1) Έχει η ρήτρα 4 της συμφωνίας πλαισίου για την εργασία ορισμένου χρόνου, η οποία αποτελεί παράρτημα της οδηγίας 1999/70⁽¹⁾, την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία δεν προβλέπει την παροχή αποζημιώσεως λόγω λύσεως συμβάσεως εργασίας προσωρινής απασχολήσεως (interinidad) ορισμένου χρόνου για την αντικατάσταση άλλου εργαζομένου ο οποίος έχει δικαίωμα διατηρήσεως της θέσεως εργασίας του, όταν η λύση οφείλεται στην επανένταξη του αντικαθιστώμενου εργαζομένου, και η οποία, αντιθέτως, περιέχει σχετική πρόβλεψη όταν η λύση της συμβάσεως εργασίας οφείλεται σε άλλους λόγους που καθορίζονται εκ του νόμου;
- 2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ρήτρας 5 της συμφωνίας πλαισίου μέτρο όπως το προβλεπόμενο στην ισπανική νομοθεσία, το οποίο συνίσταται στον καθορισμό αποζημιώσεως 12 ημερομισθίων ανά έτος εργασίας, την οποία θα δικαιούται ο εργαζόμενος κατά τη λύση της συμβάσεως εργασίας ορισμένου χρόνου ακόμη και όταν η σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου βασίστηκε σε μία μόνο σύμβαση;
- 3) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα, αντιβαίνει στη ρήτρα 5 της συμφωνίας πλαισίου διάταξη νόμου η οποία αναγνωρίζει μεν σε εργαζομένους με σύμβαση ορισμένου χρόνου δικαίωμα να λάβουν, κατά τη λύση της συμβάσεως, αποζημίωση 12 ημερομισθίων ανά έτος εργασίας, πλην όμως αποκλείει τη χορήγηση αποζημιώσεως σε εργαζομένους με σύμβαση ορισμένου χρόνου όταν πρόκειται για σύμβαση εργασίας interinidad που συνάπτεται με σκοπό την αντικατάσταση εργαζομένου ο οποίος έχει δικαίωμα διατηρήσεως της θέσεως εργασίας του;

⁽¹⁾ Οδηγία 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, σχετικά με τη συμφωνία πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP (ΕΕ 1999, L 175, σ. 43).

Αίτηση προδικαστικής απόφασης την οποία υπέβαλε το **Székesfehérvári Törvényszék (Ουγγαρία)** στις 2 Νοεμβρίου 2017 — **Hochtief Solutions AG Magyarországi Fióktelpe** κατά **Fónárosi Törvényszék**

(Υπόθεση C-620/17)

(2018/C 022/39)

Γλώσσα διαδικασίας: η ουγγρική

Αιτούν δικαστήριο

Székesfehérvári Törvényszék

Διάδικοι στην υπόθεση της κύριας δίκης

Ενάγουσα: Hochtief Solutions AG Magyarországi Fióktelpe

Εναγόμενο: Fónárosi Törvényszék

Προδικαστικά ερωτήματα

- 1) Έχουν οι βασικές αρχές και οι κανόνες του δικαίου της Ένωσης (ιδίως το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ και η απαίτηση ομοιόμορφης ερμηνείας του δικαίου), όπως ερμηνεύθηκαν από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ειδικότερα στην απόφαση που εκδόθηκε στην υπόθεση Köbler, την έννοια ότι η αναγνώριση της ευθύνης του κράτους λόγω αντίθετης προς το δίκαιο της Ένωσης απόφασης δικαστηρίου που αποφαίνεται σε τελευταίο βαθμό μπορεί να βασίζεται αποκλειστικά στο εθνικό δίκαιο ή στα κριτήρια που θεσπίζονται στο εθνικό δίκαιο; Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης, έχουν οι βασικές αρχές και οι κανόνες του δικαίου της Ένωσης, ιδίως τα τρία κριτήρια που διατύπωσε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην υπόθεση Köbler για την αναγνώριση της ευθύνης του «κράτους», την έννοια ότι η συνδρομή των προϋποθέσεων της ευθύνης του κράτους μέλους για παραβίαση του δικαίου της Ένωσης από τα δικαστήρια του εν λόγω κράτους πρέπει να εκτιμηθεί βάσει του εθνικού δικαίου;
- 2) Έχουν οι κανόνες και οι βασικές αρχές του δικαίου της Ένωσης (ιδίως το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ και η απαίτηση πραγματικής δικαστικής προστασίας), και ειδικότερα οι αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά την ευθύνη των κρατών μελών οι οποίες εκδόθηκαν, μεταξύ άλλων, στις υποθέσεις Francovich, Brasserie du pêcheur και Köbler, την έννοια ότι η ισχύς δεδικασμένου των αποφάσεων που παραβιάζουν το δίκαιο της Ένωσης και εκδίδονται από δικαστήρια του κράτους μέλους που αποφαίνονται σε τελευταίο βαθμό αποκλείει την αναγνώριση ευθύνης του κράτους μέλους για αποζημίωση;
- 3) Υπό το πρίσμα της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2007/66/ΕΚ⁽¹⁾, και της οδηγίας 92/13/ΕΟΚ, είναι λυσιτελείς, για τους σκοπούς του δικαίου της Ένωσης, η διαδικασία προσφυγής στον τομέα της συνάψεως δημόσιων συμβάσεων, όσον αφορά δημόσιες συμβάσεις των οποίων η αξία υπερβαίνει τα κοινοτικά κατώτατα όρια, και ο δικαστικός έλεγχος της διοικητικής απόφασης που εκδόθηκε στην εν λόγω διαδικασία; Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, είναι λυσιτελή το δίκαιο της Ένωσης και η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (μεταξύ άλλων, οι αποφάσεις που εκδόθηκαν στις υποθέσεις Kühne & Heitz, Karferer και ιδίως Impresa Pizzarotti) όσον αφορά την αναγκαιότητα να γίνει δεκτή, ως έκτακτο ένδικο μέσο, η δύναμη του εθνικού δικαίου αναθεώρηση στο πλαίσιο του δικαστικού ελέγχου της διοικητικής απόφασης που εκδόθηκε στην προμνησθείσα διαδικασία προσφυγής στον τομέα της συνάψεως δημόσιων συμβάσεων;
- 4) Έχουν οι οδηγίες για τη διαδικασία προσφυγής στον τομέα της συνάψεως δημόσιων συμβάσεων (ήτοι, η οδηγία 89/665/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε στο μεταξύ με την οδηγία 2007/66/ΕΚ, και η οδηγία 92/13/ΕΟΚ) την έννοια ότι επιτρέπουν εθνική νομοθεσία βάσει της οποίας τα εθνικά δικαστήρια που επιλαμβάνονται της υποθέσεως της κύριας δίκης αλλά και τα εθνικά δικαστήρια που αποφαίνονται σε διαδικασία κινηθείσα κατόπιν αιτήσεως αναθεώρησης κατά της εκδοθείσας στην κύρια δίκη αποφάσεως μπορούν να μην λαμβάνουν υπόψη πραγματικό περιστατικό το οποίο πρέπει να εξεταστεί βάσει αποφάσεως του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκδοθείσας σε διαδικασία αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως υποβληθείσας στο πλαίσιο διαδικασίας προσφυγής στον τομέα της συνάψεως δημόσιων συμβάσεων;
- 5) Έχουν η οδηγία 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1989, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων, και ιδίως το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, της εν λόγω οδηγίας, καθώς και η οδηγία 92/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1992, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων στις διαδικασίες σύναψης των συμβάσεων φορέων οι οποίοι λειτουργούν στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών, και ιδίως τα άρθρα 1 και 2 της εν λόγω οδηγίας, –υπό το πρίσμα, ειδικότερα, των αποφάσεων που εκδόθηκαν στις υποθέσεις Kempter, VB Pénzügyi Lízing και Pannon GSM, καθώς και στις υποθέσεις Kühne & Heitz, Karferer και Impresa Pizzarotti–, την έννοια ότι συνάδει με τις προαναφερθείσες οδηγίες και την απαίτηση πραγματικής δικαστικής προστασίας καθώς και τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας εθνική ρύθμιση, ή εφαρμογή αυτής, βάσει της οποίας, παρά το γεγονός ότι απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδοθείσα σε διαδικασία προδικαστικής παραπομπής πριν από την έκδοση αποφάσεως στη δευτεροβάθμια δίκη, παρέχει λυσιτελή ερμηνεία των κανόνων του δικαίου της Ένωσης, το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της υποθέσεως δεν λαμβάνει υπόψη την εν λόγω ερμηνεία για λόγους εκπροθέσμου και, εν συνεχεία, το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της αιτήσεως αναθεώρησης την κρίνει απαράδεκτη;
- 6) Εάν, βάσει του εθνικού δικαίου, η αναθεώρηση πρέπει να γίνει δεκτή για λόγους αποκαταστάσεως της συνταγματικότητας δύναμι νέας αποφάσεως του Συνταγματικού Δικαστηρίου, δεν θα πρέπει να γίνει δεκτή η αναθεώρηση, βάσει της αρχής της ισοδυναμίας και της αρχής που καθιερώνεται στην απόφαση Transportes Urbanos, στην περίπτωση που δεν μπόρεσε να ληφθεί υπόψη απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής στην κύρια δίκη λόγω διατάξεων του εθνικού δικαίου όσον αφορά τις οικονομικές προθεσμίες;

- 7) Έχουν η οδηγία 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1989, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων, και ιδίως το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, της εν λόγω οδηγίας, και η οδηγία 92/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1992, για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων στις διαδικασίες σύναψης των συμβάσεων φορέων οι οποίοι λειτουργούν στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών, και ιδίως τα άρθρα 1 και 2, της εν λόγω οδηγίας, υπό το πρίσμα της αποφάσεως του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης C-2/06, *Kempter*, κατά την οποία ο θιγόμενος δεν υποχρεούται να επικαλεστεί ειδικώς τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την έννοια ότι οι διαδικασίες προσφυγής στον τομέα της συνάψεως δημόσιων συμβάσεων οι οποίες ρυθμίζονται από τις ως άνω οδηγίες μπορούν να κινηθούν μόνο μέσω προσφυγής η οποία περιέχει ρητή έκθεση της προβαλλόμενης παραβάσεως στον τομέα της συνάψεως δημόσιων συμβάσεων και, επιπλέον, προσδιορίζει επακριβώς τον παραβιασθέντα κανόνα συνάψεως δημόσιων συμβάσεων, διευκρινίζοντας τον αριθμό του άρθρου και της παραγράφου, ήτοι, ότι στη διαδικασία προσφυγής στον τομέα της συνάψεως δημόσιων συμβάσεων μπορούν να εξεταστούν μόνον οι παραβάσεις τις οποίες προσδιορίζει ο προσφεύγων διά παραπομπής στην παραβιασθείσα διάταξη του δικαιού των δημόσιων συμβάσεων, αναφέροντας τον αριθμό του άρθρου και της παραγράφου, ενώ σε κάθε άλλη διοικητική και αστική διαδικασία αρκεί ο θιγόμενος να εκθέσει τα πραγματικά περιστατικά και τις αποδείξεις προς στήριξή τους, η δε αρμόδια αρχή ή το επιληφθέν δικαστήριο αποφαίνονται επί της προσφυγής βάσει του περιεχομένου της;
- 8) Έχει η απαίτηση «αρκούντως κατάφωρης παραβάσεως», η οποία καθιερώθηκε στις αποφάσεις *Köbler* και *Traghetti*, την έννοια ότι τέτοια παράβαση δεν υφίσταται όταν το δικαστήριο που αποφαίνεται σε τελευταίο βαθμό, παραβιάζοντας προδήλως την πάγια και αναλυτικώς παρατεθείσα νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης –η οποία στηρίζεται επίσης σε διάφορες νομικές γνωμοδοτήσεις– απορρίπτει το αίτημα του θιγομένου περί υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως όσον αφορά την αναγκαιότητα της αναθεώρησής, με το παράλογο σκεπτικό ότι το δικαίω της Ένωσης –εν προκειμένω, οι οδηγίες 89/665/ΕΟΚ και 92/13/ΕΟΚ– δεν περιέχει κανόνες διέποντες την αναθεώρηση, παρά το γεγονός ότι συναφώς παρατέθηκε επίσης αναλυτικά η κρίσιμη για την υπόθεση νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, περιλαμβανομένης επίσης της αποφάσεως *Impresa Pizzarotti*, στην οποία επισημαίνεται ακριβώς η αναγκαιότητα αναθεώρησής σε σχέση με διαδικασία συνάψεως δημόσιας συμβάσεως; Λαμβανομένης υπόψη της αποφάσεως του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης C-283/81, *CILFIT*, πόσο αναλυτικά πρέπει να αιτιολογήσει το εθνικό δικαστήριο την απόρριψη της αιτήσεως αναθεώρησής, όταν αποκλίνει από την ερμηνεία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα;
- 9) Έχουν οι αρχές της πραγματικής δικαστικής προστασίας και της ισοδυναμίας των άρθρων 19 ΣΕΕ και 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, καθώς και η ελευθερία εγκαταστάσεως και παροχής υπηρεσιών του άρθρου 49 ΣΛΕΕ, και η οδηγία 93/37/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993, περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων, καθώς και οι οδηγίες 89/665/ΕΟΚ, 92/13/ΕΟΚ και 2007/66/ΕΚ, την έννοια ότι επιτρέπουν στις αρμόδιες αρχές και στα επιληφθέντα δικαστήρια, παραβιάζοντας κατάφωρα το εφαρμοστέο δικαίω της Ένωσης, να απορρίπτουν διαδοχικά τις προσφυγές που ασκεί ο θιγόμενος, ο οποίος εμποδίστηκε να μετάσχει σε διαδικασία αναθέσεως δημόσιας συμβάσεως, προσφυγές για τις οποίες απαιτείται, ενδεχομένως, η εκπόνηση πολλών υπομνημάτων με σημαντική επένδυση χρόνου και χρημάτων ή η συμμετοχή σε ακροάσεις, και ότι, καίτοι δεν αμφισβητείται ότι υφίσταται θεωρητικώς η δυνατότητα αναγνωρίσεως της ευθύνης για ζημίες προκλήθεισες κατά την άσκηση των δικαστικών καθηκόντων, η σχετική νομοθεσία στερεί από τον θιγόμενο τη δυνατότητα να απαιτήσει από το δικαστήριο αποζημίωση για τη ζημία που υπέστη ως αποτέλεσμα των παράνομων μέτρων;
- 10) Έχουν οι αρχές που διατυπώθηκαν στις αποφάσεις *Köbler*, *Traghetti* και *Saint Giorgio* την έννοια ότι δεν είναι δυνατή η αποζημίωση της ζημίας που προκλήθηκε από το γεγονός ότι, κατά παράβαση της πάγιας νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το δικαστήριο του κράτους μέλους που αποφαίνεται σε τελευταίο βαθμό δεν έκανε δεκτή την αίτηση αναθεώρησής που κατέθεσε εμπροθέσμως ο θιγόμενος, στο πλαίσιο της οποίας αυτός θα μπορούσε να απαιτήσει αποζημίωση των πραγματοποιηθεισών δαπανών;

(¹) Οδηγία 2007/66/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2007, για την τροποποίηση των οδηγιών 89/665/ΕΟΚ και 92/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου όσον αφορά τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης δημόσιων συμβάσεων (ΕΕ 2007, L 335, σ. 31).